

אל:

מנהל חטיבת החדשות של תאגיד השידור הציבורי, ברוך שי

מנכ"ל חדשות 12 אבי וייס

מנכ"ל חדשות 13 אור צלקובניק

מפקד גלי צה"ל דני זקן

מנהל רשת ב גל ברגר

אנו, מרצות ומרצים למשפט בין לאומי ולדיני מלחמה בבתי ספר למשפטים בישראל, מביעים דאגה עמוקה נוכח קריאות של אישי ציבור, ביניהם קצינים בכירים לשעבר בצה"ל, לבצע מעשים העומדים בניגוד הן לדיני לחימה במשפט הבין לאומי, הן למשפט הבין לאומי הפלילי. בהקשר זה, אנו סבורים כי אל לאמצעי התקשורת לתת במה ללא כל אתגור לאנשים המטיפים לביצוע מעשים כאלה, יהיה מעמדם בעבר, בכוחות הביטחון או במערכת הממשלתית, בכיר ככל שהיה.

נוכח השמעת קריאות מסוג זה בעת האחרונה, מחובתנו להדגיש את העקרונות הבאים, שעל צה"ל לכבד במלחמתו הקשה נגד כוחות החמאס בעזה. אנו קוראים לכם, כבעלי אחריות מיוחדת בתיווך המציאות לציבור, לעמוד על עקרונות אלו במהלך עבודתכם העיתונאית ולא תגרו מרואיינים אשר קוראים לפעולה בניגוד להם.

1. רובם המוחלט של תושבי עזה הם אזרחים

הכלל החשוב ביותר בדיני לחימה הוא חובת הצדדים להבחין בין לוחמים לבין אזרחים. רק חברים בכוחות הלחימה של החמאס ושל ארגונים מזויינים אחרים, כגון הג'יהאד האיסלמי, אינם אזרחים. כל שאר התושבים הם אזרחים. איננו יודעים, ואיננו יכולים לדעת, מה מידת התמיכה של התושבים בתנועת החמאס או במלחמתה נגד ישראל. אולם כל עוד הם אינם חברים בכוחות הלחימה, תמיכתם של תושבים בחמאס איננה שוללת מהם את מעמדם כאזרחים. אזרחים מאבדים את הגנתם כאזרחים רק במידה, ובזמן, שהם נוטלים חלק ישיר בפעולות לחימה.

2. אסור להשתמש בהרעבת אזרחים כאמצעי לחימה

המשפט הבין לאומי מטיל איסור מוחלט על השימוש בהרעבת אזרחים כאמצעי לחימה. איסור זה מעוגן בסעיף 54 (1) לפרוטוקול המשלים הראשון לאמנות ג'נבה ונחשב כלל של המשפט הבין לאומי המנהגי, המחייב גם מדינות שלא הצטרפו לפרוטוקול (כמו ישראל). היסוד החשוב באיסור זה הוא השימוש שנעשה בהרעבת אזרחים – דהיינו ככלי במלחמה נגד האויב. מכאן, שהצעות למנוע הספקה של מזון ומים לאוכלוסייה האזרחית בעזה כדי ללחוץ על החמאס עומדות בניגוד למשפט הבין לאומי, וביצוען עלול לגרום אחריות פלילית בין לאומית של מי שמבצעים אותן.

עוד יש לציין, שהניסיון להלביש אמצעי שמטרתו להרעב את האוכלוסייה בכסות של מצור על כוחותיו הלוחמים של האויב, שעשוי בנסיבות מסוימות להיות חוקי, איננו שולל את אופיו האסור של האמצעי. יש להבחין היטב בין מצור, שמטרתו להניע את הכוחות הלוחמים להיכנע, לבין "מצור" שמטרתו לגרום סבל לאזרחים כדי שאלה ילחצו על הכוחות הלוחמים להיכנע. גם כאשר מטילים מצור על האויב יש לנקוט באמצעים למניעת סבל מן האזרחים שייפגעו ממנו. בפרט, אם מצור על כוחותיו הלוחמים של האויב

יוצר נזק אגבי לא מידתי לאזרחים, הוא חדל להיות חוקי. זאת ועוד: אם המטרה של האמצעי היא הרעבת אזרחים, פתיחת דרך מילוט מן האיזור איננה מכשירה את השימוש שנעשה באמצעי זה.

3. החובה לאפשר סיוע הומניטארי לאזרחים

חלקים גדולים של הקהילה הבין לאומית עדיין רואים בכל עזה שטח כבוש. אף כי יש דעות שונות בסוגייה זו, נראה לנו כי ככל שלצה"ל יש שליטה אפקטיבית באזורים מסוימים בצפון עזה עשויים לחול עליו דיני כיבוש. לפי דינים אלה על הצבא הכובש להבטיח הספקה סדירה של מזון, מים ותרופות לאוכלוסייה האזרחית הנתונה לשליטתו.

אף אם נניח שאף אזור בעזה אינו נמצא תחת שליטתו האפקטיבית של צה"ל, מוטלת על צה"ל חובה לאפשר הספקת סיוע הומניטארי לאוכלוסייה, ובכלל זה מזון. מותר לצה"ל לנקוט אמצעים כדי להבטיח כי הסיוע מיועד לאוכלוסייה האזרחית ולא ללוחמי החמאס, וכן כי לא נכללים בו פריטים העלולים לשמש את לוחמי החמאס במלחמתם נגד ישראל. עם זאת, יש לוודא כי אמצעי פיקוח אלה אינם מונעים בפועל את הגעת הסיוע לנצרכים.

אנו מודעים היטב לאתגרים העומדים בפני קציני צה"ל וחייליו במלחמתם נגד אויב אכזרי הפועל מתוך האוכלוסייה האזרחית. אנו מודעים היטב גם לצורך החיוני להביא לשחרורם המהיר של החטופים הנמצאים עדיין בידי החמאס וארגונים אחרים, ותומכים בהגברת המאמצים להבטיח את שחרורם המהיר. אולם ישראל היא מדינת חוק, המחויבת לשלטון החוק. ראשי המדינה הצהירו בהזדמנויות רבות שצה"ל מנהל את המלחמה לפי כללי המשפט הבין לאומי. נציגי המדינה חזרו על הצהרה זו בהופעתם לפני בית הדין הבין לאומי בהאג.

4. תפקידה של התקשורת בחברה דמוקרטית

הנחת המוצא הבסיסית במשטר דמוקרטי היא שהציבור נתן לנבחריו מנדט לפעול אך ורק במסגרת החוק ובכפוף לשלטון החוק. כשהתותחים רועמים, התקשורת נדרשת לפעול ביתר שאת בביקורתיות, עצמאות, וחתירה לאמת, כדי לוודא שהעקרונות הדמוקרטיים ושלטון החוק לא נרמסים בחסות הלחימה. כמו כן, על גופי התקשורת בחברה דמוקרטית, ובמיוחד כזו הנתונה במלחמה, אחריות מיוחדת להביא בפני הציבור את הדברים כהווייתם, ולא לתת את הבמה באופן בלתי מבוקר ובלתי מאותגר לגורמים אשר מטעים את הציבור בעניין המצב המשפטי. בדמוקרטיה הישראלית, זכות הציבור לדעת את האמת על הנעשה בשמו ולמענו נושאת משקל מיוחד. בישראל רבים מבין האזרחים הם חיילים, בשירות חובה ומילואים, אשר מסכנים את חייהם למען הציבור ובטחונו. במובן זה, חוקיות פעילות הצבא במלחמה אינה רק עניין בטחוני או שאלה הנוגעת למשפט הבין לאומי. זוהי סוגיית יסוד בחברה דמוקרטית המחויבת לפעול למען אזרחיה בהתאם לחוק ובכפוף לשלטון חוק.

פרופ' אייל גרוס	ד"ר תמר מגידו
ד"ר נטלי דודזון	פרופ' איתמר מן
פרופ' תמר הוסטובסקי ברנדס	ד"ר מיכל סליטרניק
פרופ' גיא הרפז	פרופ' דוד קרצמר
ד"ר לימור יהודה	פרופ' יעל רונן
ד"ר דורין לוסטיג	
פרופ' אליאב ליבליך	